

Estoniarrak euren hizkuntzaren jabe

Munduko Bigarren Gerra aurretik aske izan zirenetik, estonieraren galera handia pairatu dute estoniarrak. Askatasunaren berreskurapenarekin, ordea, buru-belarri murgildu dira estonierak bere erabateko normalizazioa lor dezan. Jose Luis Alvarez Enparantza «Txillardegi»k prozesu horren abiapuntuaren oinarriak azaltzen dizkigu honako artikuluan.

ESTONIAKO hizkuntz arazoak interes berezia du guretzat.

Estoniako nazio-hizkuntza, «eesti» deitua, bakarrik dago inguru haietan, ez bait da indo-europar multzokoa.

Ahaide hurbil eta sendo bakarra «suomiera» da, Finlandiako lege hizkuntza.

Estonia, bestalde, herri txikia da demografiaren aldetik: 963.281 estoniar (1989) Estonia Errepubli-

kan. Estonia osoak (1989) 1.565.662 biztanle ditu guztira. Errusiarrak %30,3 dira (1989); baina ukrainiarrak (%3,1) eta bielorusiarrak (%1,8), hizkuntz arazoaren aldetik, errusiarrekin batu-rik agertzen dira. Eslabiar etorkin hauek elebakarrak dira, oro har, estoniarrak, aldiz, hirietan batez ere, albidun bihurtu direlarik.

Tallin hiriburua, hori dela eta, errusiar-ekin da azken urteetan. Etorkinak, bestalde (%52,6; 1989), bertakoak baino gehiago izanik (%47,4 bakarrik 1989ko erroldaren arauera).

Egoera hau marxismo-leninismo ofizialak ekarri die.

1934an, adibidez, estoniarrak %82,2 ziren Estonia Errepublika askatuan; errusiarrak orduan %8,2 besterik ez zirelarik. Estoniaren anti-komunismo azkarraren gako fenomeno honetan bilatu behar da, hein batez bederen.

Estoniar abertzaletasuna gertakari modernoan izanik ere (joan den mendean barrera mamitua), sustraitua dago erabat: estoniarrak, gainerako baltikarrak bezala, abertzaleak dira osoki. Eta nazio-hizkuntza maite dute: 1905ean 51 aldizkari argitaratzen ziren eestieraz: zinez urrun gaude.

Askatasuna aldarrikatu baino lehenago (1990eko urtarrilaren 18an; orain dela bi urte eskas, beraz), Estoniak bere Hizkuntza Lege berria finkatu zuen. Eta hau xe aztertuko dugu ondoko lerroetan.

Estoniera hizkuntza nazionala

Aurrengo artikulua hau dio: «Estonia Sozialista eta Sovietar Errepublikako hizkuntz ofiziala, estoniera izango da». Errusiera, gaur nagusi alor askotan, eta hiriburuan bereziki, aipatu ere ez da egiten.

Hain zuzen ere, artikulu bereko segidak berriaz ai-

Independenzia lortu ondoren, gogor heldu diote hizkuntzaren berreskurapenari.

patzen ditu «gainerako bizkuntzak», baina «errusiera» hitza jarri gabe: *«Ideia gidari hori ezarriko zaie Estatuaren antolakundeei eta gobernuarenei; baina, bide beretik, gaur egun beren jentzioan beste bizkuntza batzu darabilzkiten entrepresa, instituzio eta organizazioei ere».*

Goazen aurrerago: «Estonia Errepublikako lurraldean, pertsonak oro dute eskubidea, Estatuaren eta gobernuaren instituzio guztietan, estonieraz bai mintzatzeko eta bai eginkizunak eramateko» (2. Art.). Artikulu hau betetzen hasteko epea: urtebete (dagoeneko indarrean beraz).

Hirugarren artikulua, berriz, gaur egun errusieraz gidatzen diren enpresei eta instituzioei beste urte batez horrela jarraitzeko eskubidea onartzen zaie. Baina barne-funtzionamenduz ari da bakarrik; kanpoaldera (eta estoniar populazioarekiko harremanetan, beraz) estonieraz mintzatzeko eskubidea sakratua denez.

Laugarren Artikuluan jendearrikiko harremanetan mamitzen diren zerbitzuak legeztatzen dira (epea: 4 urte). Ikus dezagun zerranda: «*exekutiboak, administrariak, Estatuaren eta gobernuaren aparatuko pertsonala, erakunde publikoak, sistema judiziala, legearen segizioa egiten duten erakundeak, medikuntza saila, kazetariak, lan eta komunikazioetako zerbitzuak, istripuetan ari den langilegoa, eta abar*», lau urtetan estoniar-turko dira.

Baina aipamen berezia merezi du 8. Artikuluak, batez ere geure artean jasaten duguna ezaguturik: «*Estatuaren eta Gobernuaren*

organismoetan bizkuntza ofiziala estoniera izango da. Organismo horietako biltzarreak eta bilerak estonieraz mamituko dira; eta beroiei buruzko agiriak estonieraz idatziko dira». Hau lortzeko epea bi urtetakoa izango da.

■ Estoniarrek nazio hizkuntza normaltzea erabaki dute. Euskaldunok, ez ●

Bertako instituzioen betebeharrak ez dira makalak: «*estoniako lurraldean kokatutako enpresek, instituzioek eta organizazioek estoniera erabiliko dute beren arteko harremanetan, baina Estatuaren eta gobernuaren erakundeekin ere*» (15. art.). Honetarako lau urtetako epea izango da.

19. Artikulari dagokionez, «*Estoniar errepublikak estonierazko bezkuntza segurtatuko du bere lurralde osoan*». Errusierazko hezkuntza aipatzen da, baina «*errusiar populazioaren zabalera*» kontutan hartuz.

23. Artikuluan: «*Tesiak*

Askatasunaren lehenetariko urratsetan, estoniarrek hizkuntza lege berria finkatu zuten duela bi urte.

estonieraz aurkezteko eskubidea segurtatuko da». Batez ere, 22. Artikuluak maila guztietako irakaskuntza estonieraz emateko eskubidea finkatu ondoren.

Toponimia, zer? Hona 27. artikulua: «*Estoniar Errepublikan leku-izenak estonieraz izango dira. Salbuespen bakarrak histori-arrazoiengatik onartuko dira. Leku-izenek izen bakarra izango dute; eta alfabeto latinoaren arauera idatziko dira*». (Hitz batez: errusiar grafia ilegala da).

Aipa dezagun, amaitzeko, 33. Artikulua: «*Erakusketak publikoak izango duten testuak oro (seinaleak, kartelak, iragarkiak) estonieraz agertuko dira*... Estonian saltzen diren produktu guztien azalpenezko orriak, gutxienez estonieraz agertuko dira».

Uste dut, zinez, ezer erantsi beharrik ez dagoela.

Estoniarrek nazio-hizkuntza normaltzea erabaki dute. Euskaldunok, ez.

Txillardegia